

Stappenplan invulling arbobeleid gevaarlijke stoffen

In onderstaand overzicht zie je de stappen om tot een compleet en systematisch stoffenbeleid te komen. Je kunt ook eerst de [zelfinspectiemethode](#) van SZW doorlopen om te zien waar je staat. De onderdelen zijn verder uitgewerkt in de diverse onderdelen in de [Arbocatalogus VVT](#).

Wat	Hoe
1 Weten welke gevaarlijke stoffen bij welke processen voorkomen (Inventariseren)	Register maken, lijst van stoffen maken, van alle stoffen veiligheidsinformatiebladen verzamelen en de gegevens overnemen in het register. NB. Naast 'stoffen uit verpakkingen' ook werkprocessen waarbij stoffen vrij kunnen komen in kaart brengen (houtstof, lasrook, kwartsstof enzovoorts). Speciale aandacht voor CMR-stoffen.
2 Veilige opslag en afvoeren van producten	Bepaal of producten echt nodig zijn. Bekijk of er alternatieven zijn met minder bezwaarlijke eigenschappen. Voer volgens voorschrift de producten af die niet meer in gebruik zijn. Sla producten op een veilige wijze op (PGS 15) (controleer dit periodiek).
3 Ordenen wat zijn de meest en wat zijn de minder gevaarlijke stoffen of werkprocessen (prioriteren)	In een stoffenregister alle producten en de bijbehorende waarschuwingszinnen en grenswaarden invoeren. Maak een blootstellingsberekening met een erkend instrument (bijvoorbeeld Stoffenmanager*). Voor gevaarlijke stoffen die bij werkprocessen ontstaan en waarvoor geen VIB beschikbaar is, aanmerken als 'hoge prioriteit voor blootstellingsbeoordeling'.
4 Stap voor stap de blootstelling inschatten, te beginnen met producten met 'hoog risico' uit de vorige stap (evalueren)	Bekijken hoe de producten gebruikt worden en in welke mate ze vrijkomen (hoeveel, hoe vaak, hoe lang, in welke ruimte, welke voorzieningen zijn daar). Maak een blootstellingsbeoordeling (metingen of door een erkende berekeningsmethode). Betrek een deskundige van het niveau arbeidshygiënist bij de beoordeling.
5 Maatregelen bepalen op basis van stap 3 (maatregelen treffen)	Voer maatregelen in die de blootstelling onder de grenswaarde kunnen brengen en hanteer daarbij de arbeidshygiënische strategie (bronaanpak). Bij gebruik van PBM: bepalen wat het juiste type is in de gegeven omstandigheden en hoe vaak dat vervangen moet worden.
6 De basismaatregelen om restrisico's te beheersen	<ul style="list-style-type: none"> • Als blootstelling niet kan worden uitgesloten, dan zijn basismaatregelen vereist om de risico's in te perken. Dat zijn: • Stel werkinstructies op voor veilig werken met gevaarlijke stoffen, maak een WIK en zorg dat dit (met VIB) zichtbaar en toegankelijk zijn op de werkplek. • Bepaal welke producten niet door jeugdigen, zwangeren en andere kwetsbare medewerkers gebruikt mogen worden. • Geef voorlichting en instructie: stel vast welke medewerkers waarover voorgelicht en geïnstrueerd moeten worden, maak hiervoor een vaste planning (herhaling en nieuwe medewerkers). • Verstrek geschikte persoonlijke beschermingsmiddelen en beheer deze (tijdige vervanging, goed onderhoud). Geef praktische instructie hoe deze gebruikt moeten worden. • Leg vast op welke wijze toezicht op veilig werken met de stoffen uitgevoerd wordt en wijs verantwoordelijke personen formeel aan. • Instrueer BHV'ers voor calamiteiten met gevaarlijke stoffen. • Bied medewerkers de gelegenheid voor periodiek medisch onderzoek (PMO/PAGO), stel dit samen in overleg met de bedrijfsarts.

<p>7 Borging om te voorkomen dat naleving verslapt en te bereiken dat nieuwe inzichten worden toegepast (wetswijzigingen, stand van de techniek)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Doe periodieke controlerondes (bijvoorbeeld per kwartaal), waarin aandachtspunten veilig werken met gevaarlijke stoffen (ook opslag en afval) zijn opgenomen. Leg resultaten en actiepunten vast (borging). • Beoordeel bij nieuw in te zetten medewerkers of er beperkingen zijn om met gevaarlijke stoffen of beschermingsmiddelen te werken en verzorg de vereiste voorlichting en instructie. • Hanteer een inkoopprocedure die ervoor zorgt dat bij inkoop, aanlevering en het inrichten van nieuwe werkprocessen vooraf vastgesteld wordt hoe eventuele stoffenrisico's beheerst gaan worden. • Hanteer een meldingsprocedure zodat incidenten met stoffen gemeld worden en geanalyseerd wordt hoe dit in de toekomst voorkomen kan worden. • Maak afspraken over jaarlijkse evaluatie van het stoffenbeleid en het permanent streven om gevaarlijke stoffen of processen te vervangen door alternatieven met minder risico's.
---	--

* Stoffenmanager: dit is een digitaal instrument voor kwantitatieve beoordeling van stoffenrisico's (zie www.stoffenmanager.nl). Er zijn ook andere vergelijkbare instrumenten om deze beoordeling te doen. De organisatie is vrij om zelf een keuze te maken met welke methode de blootstellingsbeoordeling gedaan wordt, mits deze als [gevalideerde methode erkend](#) is (vraag een deskundige van het niveau arbeidshygiënist).

Minimale vereisten voor VVT-organisaties

Om risico's van werken met gevaarlijke stoffen te beheersen brengt iedere instelling de werksituaties en de daarbij gebruikte of vrijkomende stoffen in kaart. Op basis van het stoffenregister beoordeel je de blootstelling en welke maatregelen nodig zijn om op veilige wijze te werken met de gebruikte producten. Zie hiervoor de [Praktijkvoorbeelden risicobeoordeling stoffen](#).

Een stof kan nog zo giftig zijn, er is geen enkel gezondheidsrisico als je niet in aanraking komt met de stof. Het risico wordt bepaald door:

- de **kans** op blootstelling,
- de **hoeveelheid** waar je aan blootgesteld wordt en
- het **effect** dat die blootstelling heeft (dat wordt bepaald door de eigenschappen van de stof).

Risicovolle werkzaamheden VVT

Op basis van een beoordeling van de blootstelling wordt bepaald onder welke voorwaarden er veilig gewerkt kan worden met stoffen. Dit is de basis voor werkinstructies. In de VVT-sector is beoordeling nodig van de volgende risicovolle handelingen:

- Werken bij of met cliënten die recent met cytostatica behandeld zijn.
- Het sprayen van geneesmiddelen.
- Schoonmaakwerkzaamheden en desinfectie: reguliere schoonmaak en desinfectie met gevaarlijke stoffen (machinaal reinigen bedpanspoelers, schoonmaak met vloerreiniger, interieurreiniger, sanitairreiniger, toiletreiniger, ontvetter, stickerverwijderaar, ontkalkingsmiddel, oven- en grillreiniger, desinfectiemiddelen (chloorhoudend of alcohol)).

- Overschenken van een gevaarlijke stof in een kleinere verpakking (koop kleinere verpakkingseenheden in).
- Handmatig aanvullen / doseren van bijvoorbeeld (af)wasmiddel.
- Onderhoud- en reparatiewerkzaamheden: lassen en solderen: lasrook¹ en soldeerdampen, schuren van (geverfd) metaal of hout: houtstof en schadelijk stof van oude verflagen, schilderen of verfspuiten met oplosmiddelhoudende of watergedragen verf, bijtende stoffen bij gebruik van ontstopper, giftige stoffen bij ongediertebestrijding, stoffengebruik bij onderhoud van installaties.
- Tuinonderhoud: spuiten of strooien met onkruidbestrijdingsmiddelen, werken met brandstoffen.

¹ Voor informatie over arbo en lassen: <http://www.lasrook-online.nl> en <https://www.5xbeter.nl/site/nl/themas/lasrook>

Vereisten risicobeoordeling voor iedere instelling

- Voor de werkzaamheden genoemd in 'risicovolle werkzaamheden' vul je het stoffenregister zoals beschreven in 'Voorbeeld stoffenregister' en in 'CMR-stoffen'. Als deze werkzaamheden / gevaarlijke stoffen niet voorkomen, vermeld dat dan ook in het register.
- Voor de onder 'risicovolle werkzaamheden' genoemde situaties beschikt de instelling over een blootstellingsbeoordeling op het niveau van het voorbeeld 'Praktijkvoorbeeld risicobeoordeling' of een [vergelijkbare beoordelingssystematiek](#). Hierbij betreft u een deskundige van het niveau arbeidshygiënist.
- Op basis van de blootstellingbeoordeling zoals omschreven in het praktijkvoorbeeld, wordt voor de risicovolle werkzaamheden vastgesteld welke minimale maatregelen genomen worden ter bescherming van de gezondheid en de veiligheid van de medewerker. In de werkinstructies worden deze maatregelen opgenomen. Voor de uitgewerkte voorbeelden gelden de onderstaande voorwaarden bij het werken met deze of vergelijkbare producten (zie voor de onderbouwing het 'Praktijkvoorbeeld risicobeoordeling voor praktijksituaties').
- Het middel mag nooit vermengd worden met andere middelen en zeker niet met chloorhoudende middelen. Hierover wordt iedere gebruiker nadrukkelijk geïnstrueerd.
- Het product mag niet worden verneveld en uitsluitend in originele verpakking worden toegepast.

Werken met ethanolhoudend desinfectans

- Vervangingsplicht: vanwege de carcinogene en reprotoxische eigenschappen van ethanol, wordt desinfectie met alcohol c.q. een ethanol-houdend middel waar mogelijk vermeden c.q. vervangen door een andere wijze van desinfectie waar minder gezondheids- en veiligheidsrisico's aan verbonden zijn.
- Het gebruik van ethanolhoudende producten wordt zoveel mogelijk beperkt. De maximale oppervlakte die met alcohol 70% wordt gedesinfecteerd bedraagt 0,5 m² per werkzaamheid. Grotere oppervlaktes, ruimtes, vloeren en wanden worden behandeld met een ander toegelaten desinfectans waar geen ethanol in zit.
- Er is vastgelegd voor welke situaties alcohol c.q. ethanolhoudend desinfectans gebruikt mag worden en waarom niet tot vervanging is overgegaan (eis m.b.t. carcinogene stof).
- Ethanolhoudende producten worden niet verneveld.
- Bij het werken met ethanolhoudend desinfectans dragen medewerkers handschoenen die bestand zijn tegen alcohol. Latexhandschoenen zijn dit niet, gebruik bijvoorbeeld geschikte

nitril handschoenen. Selecteer in samenspraak met de leverancier geschikte handschoenen, vraag garanties van de leverancier.

- Bij het werken met ethanolhoudende desinfectantia is de ruimte toereikend geventileerd om grenswaardeoverschrijding uit te kunnen sluiten.
- Voor het werken met ethanolhoudende producten is bepaald welke maximale werktijd er met het product per dienst gewerkt mag worden. Dit is bepaald aan de hand van de hoeveelheid, het type werkzaamheid en de karakteristieken van de ruimte waarin gewerkt wordt. Hierin worden alle typen werkzaamheden waarbij ethanol kan vrijkomen in beschouwing genomen, inclusief eventueel gebruik van handalcohol ter ontsmetting van de handen. In slecht geventileerde ruimtes wordt in ieder geval niet meer dan 30 minuten per dag gewerkt met alcohol 70%.
- Ethanol bevattend afval (doekjes) wordt op een goed geventileerde plaats opgeborgen, waarbij de damp niet verder tot vervuiling van de ruimte leidt. Let op brandgevaar!
- Er worden zo min mogelijk medewerkers belast: werk met alcohol wordt waar mogelijk gedaan als geen anderen aanwezig zijn.
- Aan medewerkers die met dit product werken wordt aan de hand van een werkplekinstructiekaart voorlichting en instructie gegeven. Risico op brandgevaar, gezondheidsgevaaren en het verbod om hier mee te werken voor zwangeren en jeugdigen worden hierin behandeld, evenals de veilige werkwijze: hoe de beschermende maatregelen (waaronder ventilatie en persoonlijke beschermingsmiddelen) gehanteerd moeten worden.

Werken met spoelmiddel Bedpanspoeler

- Bij het verwisselen van de jerrycan voor de bedpanspoeler worden handschoenen gebruikt die bestand zijn tegen het product en wordt minimaal een beschermbril met zijkappen gedragen.
- De volle jerrycan wordt eerst op de plaats van bestemming gezet en vervolgens pas ontdaan van de afsluitdop.
- De lege jerrycan (met restant) wordt afgesloten met een dop voordat deze wordt afgevoerd.
- De apparatuur voor automatische reiniging is beveiligd tegen openen als het spoelmiddel nog in de spoeler zit. Het apparaat wordt tenminste jaarlijks beoordeeld op lektheid van het arbeidsmiddel.
- Er is een werkinstructie 'Wat te doen bij storing van het apparaat', waarmee is gewaarborgd dat het apparaat niet geopend wordt als er nog nevel / damp van het spoelmiddel in de spoelkamer aanwezig is.

Werken met toiletreiniger

- Bij het werken met toiletreiniger Taski Clonet of andere producten met dezelfde risico's, worden handschoenen gedragen die bestand zijn tegen de stoffen die in de toiletreiniger voorkomen (in geval van Taski Clonet wordt butylrubber aanbevolen, vraag dit specifiek na bij de leverancier van betreffende middelen).
- Bij het werken met de toiletreiniger Taski Clonet of andere producten met dezelfde risico's worden de ogen beschermd door middel van tenminste een beschermbril.
- Als het middel direct op de huid of in de ogen komt is meteen afspoeien nodig. Er moet dus een oogspoelmogelijkheid beschikbaar zijn op de plaats waar gewerkt wordt. Op de werkplek is een werkplekinstructiekaart direct beschikbaar waar op staat wat te doen bij incidenten.

- Taski Sani Clonet W4f (en andere middelen met vergelijkbare eigenschappen) wordt opgeslagen op een plaats waar het niet in contact kan komen met chloorhoudende producten of producten die sulfiet bevatten of alkalische middelen. Bij gebruik van een schoonmaakkar dus ook zorgen dat deze stoffen afgezonderd van elkaar op de kar staan.